Alexandru Valentin Lupea – Asociația Montană „Speo-Zarand Brad”

CONSIDERAȚII PRELIMINARE ASUPRA RELIEFULUI CARSTIC DIN MUNȚII POIANA RUSCĂI

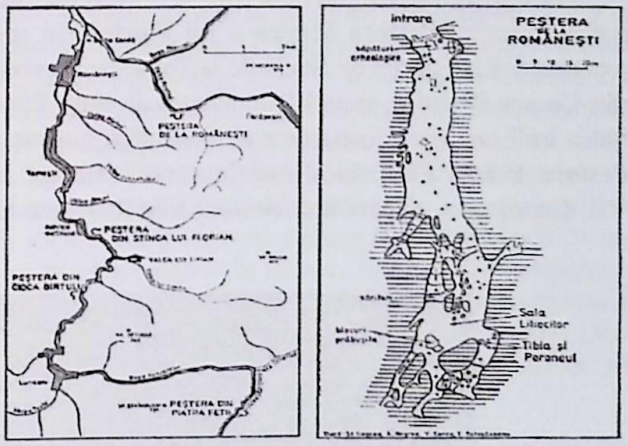
Munții Poiana Ruscăi fac parte din zona montană extinsă aparținând Carpaților Occidentali și fac tranziția între grupa majoră nordică a acestora, Munții Apuseni și grupa majoră sudică, Munții Banatului. Ei se întind pe o suprafață de cca 2.640 km², având altitudini medii de peste 1000 m, iar cel mai înalt vârf al Munților Poiana Ruscăi este Vârful Padeș (1.382 m).

Relieful carstic se răspândește în partea de est si de nord-vest a masivului Poiana Ruscăi, fapt care a dus la formarea unor peșteri. Acestea reprezintă o atracție pentru speologii amatori, arheologi, dar și pentru turiștii dornici de aventură.

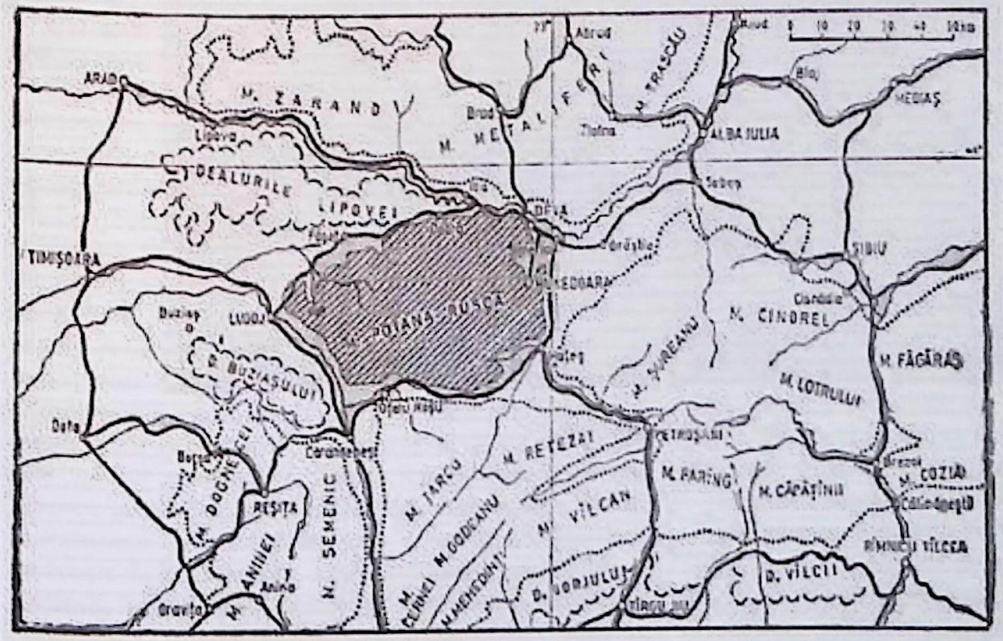
Printre cele mai cunoscute peșteri din munții Poiana Ruscăi, se află **Peștera de la Românești** sau „Peștera cu Apă” (potrivit toponimiei locale), care are o dezvoltare de aproximativ 1450 metri și este așezată pe 3 nivele. Datorită intrării foarte largi (aproximativ 9,5 m lățime pe 2 m înălțime), lumina naturală pătrunde în adâncul peșterii până la o distanță de 70 metri de la intrare.

În urma săpăturilor arheologice efectuate în această peșteră, au fost scoase la iveală oase de urs de cavernă și obiecte provenind de la o așezare neolitică: un depozit de cereale, ceramică aparținând Culturilor preistorice Tisa și Coțofeni, precum și o vatră, acum reconstituită și expusă la Muzeul Banatului din Timișoara, unde se păstrează și resturile de urs de cavernă. În anul 1984, s-a desfășurat, în acestă peșteră, primul concert simfonic rupestru de pe teritoriul țării noastre, România devenind, astfel, cea de-a 7-a țară care organizează un astfel de eveniment, după Germania, Franța, Spania, Ungaria, Serbia si Slovenia.

În **„Peștera cu Apă” de la Dumbrava** (cavitate aflată în amonte de satul Nandru, comuna Peștișu Mic),

din care izvorăște un afluent al Râului Petac, s-au descoperit vestigii ale omului preistoric, respectiv din Neoliticul timpuriu – cultura Starčevo-Criș, ale celor aparținând culturilor Coțofeni, Wietenberg, Hallstatt timpuriu, Basarabi, precum și civilizației dacice clasice.

Dovezile arheologice arată că această peșteră pare să fi fost una dintre cele mai bine locuite din zona Munților Poiana Ruscăi.

Una dintre cele mai interesante peșteri, situate în Munții Poiana Ruscăi, din punct de vedere științific, este **Peștera Cauce,** situată în Satul Cerișor, Comuna Lelese, din Județul Hunedoara. Acesta este una dintre cavitățile carstice din Romania în care arheologii au descoperit unelte, po-

doabe şi ceramică din perioada neolitică (aparţinând culturilor: Starčevo-Criş, Turdaş, Petreşti, Tiszapolgár, Bodrogkeresztúr III ş.a.).

Tot în Munţii Poiana Ruscăi, mai precis în partea estică, pe Valea Nandrului, se află două peşteri relevante pentru arheologi, **Peştera Curată** şi **Peştera Spurcată**, în care s-au găsit: numeroase unelte de piatră cioplită, piese din os, arme, podoabe, pandantive din colţi de cerb, de urs, de lup, alte accesorii şi vetre de foc. Primele cercetări arheologice au fost efectuate de către o pioniera a arheologiei româneşti şi colaboratoare a lui Heinrich Schliemann – hunedoreanca Zsofia Torma, între anii 1876-1879. Pe lângă peşterile menţionate mai sus, pe Valea Nandrului, pot fi găsite şi alte 21 de cavităţi subterane, relativ investigate.

Dintre peşterile mai mici din Munţii Poiana Ruscăi, pot fi amintite: **Peştera Stanca a lui Florian**, în apropierea fostei Fabrici de Sticlă de la Tomeşti; **Peştera din Cioaca Birtului**, situată la jumătatea distanţei între Valea lui Liman şi primele case ale localităţii Luncani; **Peştera Piatra Fetii**, localizată în versantul drept al Văii Caprişoara, pe care urca drumul spre Ruşchiţa. În afara celor mentionate, mai există peşteri necercetate sau mai puţin cercetate, în partea de nord si cea de est a munţilor Poiana Ruscăi.

Într-o peşteră situată în vecinătatea satului Lăpugiu de Sus, putem vedea urmele unor scrieri cu cărbune, practicate pe peretele final, după parcurgerea unei denivelări negative de 35 metri. Aceste semne pot data din perioada interbelică, ceea ce arată un interes pentru descoperirea şi vizitarea cavităţilor subterane din partea nordică a Munţilor Poiana Ruscăi.

Pesterile menționate sunt neocrotite și neamenajate corespunzător nivelului de clasificare, fiind cunoscute doar speologilor, amatorilor, arheologilor şi localnicilor. Din păcate, drumurile şi potecile care duc la aceste cavităţi carstice nu sunt amenajate şi marcate pentru turişti.

Succintul nostru inventar speologic este o pledoarie *pro domo* pentru valorificarea turismului cartsic din Ţinutul Pădurenilor, pe axa dezvoltării durabile a zonei.

(Fotografii: Alexandru Valentin Lupea și Nicu Jianu).

Peştera Găunoasa